

ماهیت‌شناسی جنبش جاری ضد سرمایه‌داری در فرانسه

توحید محمدزاده¹

فصلنامه مطالعات راهبردی جهان اسلام، سال بیستم، شماره 4، پیاپی 80، زمستان 1398؛ صفحات 162-133

تاریخ دریافت: 1398/10/28 تاریخ پذیرش نهایی: 1398/11/21

چکیده

جنبش جلیقه زردها² یک جنبش ضد سرمایه‌داری اعتراضی با مرکزیت پاریس در فرانسه است که به سرعت به کشورهای دیگری همچون بلژیک و هلند گسترش یافته است. از اواسط نوامبر ۲۰۱۸ ده‌ها هزار نفر در فرانسه که به «جلیقه زردها» معروف شده‌اند، در اعتراض به سیاست‌های دولت این کشور تظاهرات کرده‌اند. اگرچه اعتراضات گسترده سیاسی هیچ‌گاه در فرانسه اتفاقی تازه نبوده، اما شدت تظاهرات زنجیره‌ای جلیقه زردها به یکی از بدترین شورش‌ها در پاریس در چند دهه گذشته انجامیده و مقامات را به تعطیل کردن بخش‌هایی از کشور مجبور کرده است. این تظاهرات در حالی رخ می‌دهد که میزان محبوبیت مکرون به میزان بی‌سابقه‌ای کاهش یافته است. شرایط موجود تهدیدی برای اقتدار مکرون در فرانسه محسوب می‌شود و نفوذ این کشور را در اتحادیه اروپا کاهش داده است.

با گذشت یک سال و نیم از شروع اعتراضات و بی‌اعتنایی دولت فرانسه به مطالبات مردمی، به تدریج این جنبش در حال تبدیل شدن به جنبشی علیه سیاست‌های سرمایه‌داری دولت است. شنبه‌ها روز اعتراض مردمی علیه نظام سرمایه‌داری در فرانسه است. تا قبل از شیوع ویروس کرونا، این اعتراضات در سراسر فرانسه انجام می‌شد، اما با شیوع گسترده این ویروس در اروپا، معترضین مجبور شدند اعتراضات را متوقف کنند؛ با این حال فضای مجازی همچنان محلی برای انتشار دیدگاه‌ها و اعتراضات مردم علیه سیاست‌های دولت و نظام سرمایه‌داری است.

واژگان کلیدی

جنبش جلیقه‌زردها، سرمایه‌داری، جمهوری ششم، ضد سرمایه‌داری

1. کارشناسی ارشد مطالعات منطقه‌ای، tnog.english@gmail.com

2. Le Mouvement des Gilets jaunes

مقدمه

اعتراض نشانه نارضایتی از وضع موجود است که احتمال دارد به يك موضوع خاص یا مجموعه‌ای از شرایط و وضعیت جامعه باشد؛ به همین دلیل با اعتراضات زیادی در کشورهای مختلف روبه‌رو هستیم. اعتراضات در هر کشوری زمینه‌ها و موضوعات مختلفی دارد و میزان نارضایتی، گستردگی و محدود بودنش، متفاوت است. در نتیجه هر زمان مردم از شرایط موجود یا از تصمیمی که دولت و حکومت گرفته‌اند ناراضی باشند و آن را به ضرر خود بدانند یا امکان اعمال نظر خود را از راه‌های قانونی برای تصمیم‌گیری کم ببینند، معمولاً اقدام به اعتراضات خیابانی می‌کنند. نحوه مواجهه حکومت‌ها با اعتراضات متفاوت است. در حقوق اساسی بسیاری از کشورها است که اعتراض حق مردم است و آنان حق دارند با روش‌های مسالمت‌آمیز که قانون پیش‌بینی کرده است، نسبت به تصمیم‌های حکومت، دولت و مجلس یا هر نهاد دیگری، موردی یا به صورت کلی‌تر، اعتراض کنند. در قوانین بیشتر کشورهایی که به نوعی از نظام‌های دموکراتیک بهره‌مند هستند یا قوانین‌شان براساس معیارها و روابط دموکراتیک و حق حاکمیت مردم نوشته شده، این حق اعتراض به رسمیت شناخته شده است و باید روش‌های خاصی برای اعمال این حق وجود داشته باشد و چنین امکانی فراهم شود.

با توجه به نوع نظام فرانسه و سیر تاریخی قدرت در این کشور، خیابان‌های شهرهای اصلی فرانسه در طول زمان شاهد اعتراضات و تجمعات مختلفی بوده‌اند که در ادامه به آنها اشاره می‌شود. آخرین اعتراضات در فرانسه، اعتراضی سراسری با حضور بیشتر مردم فرانسه علیه نظام سرمایه‌داری در این کشور بوده است. مردم معترض به بهانه افزایش مالیات سوخت از روز شنبه ۲۶ آبان ۹۷ (۱۷ نوامبر ۲۰۱۸) با پوشیدن جلیقه‌های زرد^۱ و برپا کردن چادر در بزرگراه‌ها و میدان‌های اصلی شهر به طور شبانه‌روزی اعتراض خود را نسبت به اصلاحات مد نظر دولت امانوئل مکران با هدف یاری رساندن به محیط زیست شروع کردند.

اعتراضات شبانه‌روزی در اصطلاح «۹۹ درصدی‌های فرانسوی» کم‌کم شکل منسجم‌تری به خود گرفت و در قالب تظاهرات روزهای شنبه هر هفته رخ نمود. فعالان جنبش ضد سرمایه‌داری اعلام کرده‌اند تا دستیابی به اهداف خود یعنی استعفای دولت

۱. بر اساس قانون فرانسه، هنگام خرابی خودرو و نیاز به کمک، پوشیدن این کاور زرد ضروری است.

مکرون و پایه‌ریزی جمهوری ششم فرانسه از تظاهرات‌های روزهای شنبه دست نخواهند کشید. نداشتن رهبر و تشکیلات هدایت‌کننده و وعده‌های امانوئل مکرون دو موضوع مهمی است که باعث کم شدن جمعیت معترضان و کم‌رنگ شدن نفوذ خواسته‌های آنان شده است. با شیوع گسترده و ویروس کرونا، اعتراضات روزهای شنبه فرانسه در خیابان‌های پاریس و سایر شهرها متوقف شده است، اما فیس‌بوک و سایر شبکه‌های اجتماعی همچنان محل فعالیت معترضین فرانسوی به امید ایجاد تغییر در سیاست‌های دولت هستند.

با گذشت بیش از یک سال و نیم از اعتراضات مستمر مردم فرانسه و نبود اراده انجام اصلاحات مؤثر در دولت مکرون، افق مشخصی برای آن نمی‌توان تصور کرد. اگرچه خواسته‌های معترضان در ظاهر به مسائل اقتصادی و معیشتی مربوط می‌شود، برای این اعتراضات که با نام «جنبش جلیقه زردها» شناخته شده است، می‌توان ریشه‌های عمیق‌تری در نظر گرفت که با وجود وعده‌های مکرر دولت برای انجام اصلاحات مد نظر معترضان، مانع از توقف جنبش شده و آن را زنده نگه داشته است. پرسش‌های مقاله حاضر عبارت‌اند از: که معترضان چه کسانی هستند؟ به چه چیزی اعتراض دارند؟ چرا به نام جلیقه زردها معروف شده‌اند؟ ماهیت این جنبش ضد سرمایه‌داری چیست؟ جنبش جلیقه زردها چه ریشه‌ها و ویژگی‌هایی دارد؟

سرمایه‌داری در فرانسه

خانه عنکبوتی مارکس، انگلس و لنین با آمدن گورباچف فرو ریخت. این بار شاید نوبت نظام سرمایه‌داری باشد. شاید هم پیش‌بینی مارکس در حال تحقق است که می‌گفت «با هر بحرانی پایه‌های سرمایه‌داری متزلزل می‌شود». آنچه در نظام سرمایه‌داری موجب خیزش می‌شود، انحصارطلبی و توزیع ناعادلانه ثروت است. در نظام سرمایه‌داری و کشورهای در حال گذار و در حال توسعه، حذف تدریجی طبقه متوسط جامعه و تبدیل قشرها به دو دسته فقیر و ثروتمند بحران ایجاد می‌کند. این خاصیت نظام‌های اقتصادی مبتنی بر سود است. با نگاهی به نظریات نظریه‌پردازانی مانند آدام اسمیت که بنیان مکتب کاپیتالیسم را طراحی کرده است، می‌توان این ویژگی را به خوبی مشاهده و این‌گونه تفسیر کرد که اقتصاد مدرن یعنی «دستیابی به سود سرشار از هر طریق ممکن» و این یعنی هدف وسیله را توجیه می‌کند. این نقطه درست همان محل تلاقی ارزش‌های پولیستی با معیارهای غیر منعطف

مادی‌گرایی است. در نظام سرمایه‌داری مدرن هر روز غنی، غنی‌تر و فقیر فقیرتر می‌شود. انسان به مدلی از یک ماشین کار تبدیل و ارزش‌هایش دچار استحاله می‌شود. پس از مدتی انسان فاقد روح و ارزش، خود را موجودی بی‌مقدار و مسخ‌شده می‌بیند. مطالبات انسان مسخ‌شده در سیستم سرمایه‌داری فقط بهانه‌جویی است. در واقع او چیزی نمی‌خواهد نه اضافه حقوق، نه معافیت مالیاتی و نه هیچ بخشش مادی دیگری. این انسان مسخ‌شده به دنبال خود واقعی از دست‌رفته‌اش می‌گردد. همه امتیازات مادی در این نظام مسکنی موقت است. ربات انسانی در کارخانه این نظام سیری‌ناپذیر است. صاحبان قدرت و مالکان کارتل‌های پول‌ساز هیچ‌گاه این مهم را درک نکرده و نخواهند کرد که پاشنه آشیل نظام سرمایه‌داری مدرن، دور شدن از دموکراسی واقعی و توجه به فطرت پاک بشری است و نه دموکراسی کلیشه‌ای که اقتصاد سرمایه‌داری به آنها دیکته کرده است. در مدل جدید سرمایه‌داری شعائر و حمایت‌های بشری تعریف خشک و بسته‌ای دارند که پویاپذیر و کارآمد نیستند و مبتلا به تکرار و دل‌زنده شده‌اند.

فرانسه بستر مناسبی برای شروع یک تحول در نظام سرمایه‌داری است. روشنفکری و پویش‌جهت‌دار در این کشور سابقه‌ای دیرینه و ریشه در انقلاب کبیر فرانسه دارد. رهبران سندیکاها و احزاب فعال در فرانسه به خوبی می‌دانند چگونه در نظام سرمایه‌داری باید خواسته‌هایشان را پویش و عملی کنند. آنها این نقطه ضعف سرمایه‌داری را به خوبی درک کرده‌اند؛ از این رو فرانسه شبیه‌ترین کشور به شوروی سابق است. انقلاب ۱۹۱۷ روسیه و انقلاب کبیر فرانسه در سال ۱۷۸۹ از جهاتی شبیه یکدیگرند و خاستگاه این دو انقلاب از لحاظ ساحت و پیدایش در یک تعریف قرار دارد. در هر دو کشور اندیشمندان و احزاب فعال در به کرسی نشاندن عقایدشان با برنامه و دقیق عمل می‌کنند. فضای باز مباحثه‌های سیاسی-اجتماعی و آزادی بیان در هر دو کشور نیز بسیار مهیاست. در روسیه میدان سرخ مقابل کتابخانه پوشکین سال‌هاست محل تجمع و مباحثات آزاد سیاسی است و در فرانسه نیز در شهر پاریس مقابل کتابخانه جرج پمپیدو این گفتمان‌ها انجام می‌گیرد. شاید باید منتظر باشیم تا انقلابی دیگر در فرانسه رخ دهد که به آشتی و امتزاج دو مکتب شکست‌خورده سوسیالیسم و سرمایه‌داری منجر شود یا باید منتظر ظهور مکتب دیگری در

اقتصاد مریض دنیا باشیم.^۱

با گذشت یک سال و نیم از اعتراض مردم فرانسه به افزایش مالیات بر سوخت و بی‌اعتنایی دولت به این مطالبه، به تدریج این اعتراضات به جنبشی علیه سیاست‌های سرمایه‌داری دولت تبدیل شده است. شبیه‌ها در فرانسه روز اعتراض مردمی علیه نظام سرمایه‌داری در این کشور است. تا قبل از شیوع ویروس کرونا، این اعتراضات در سراسر فرانسه انجام می‌شد، اما با شیوع گسترده این ویروس در اروپا، معترضین مجبور شدند اعتراضات را متوقف کنند؛ با این حال فضای مجازی همچنان محلی برای انتشار دیدگاه‌ها و اعتراضات مردم علیه سیاست‌های دولت امانوئل مکران و شورش علیه نظام سرمایه‌داری است.

تاریخچه اعتراضات در فرانسه و اعتراضات شبیه جنبش جلیقه زردها

مردم فرانسه مردمی معترض در کل دنیا به شمار می‌آیند که اگر از سیاستی ناراضی باشند، سریع اعتراض خود را به مسئولان‌شان گوشزد می‌کنند و در فرهنگ‌شان این اعتراض به صورت تجمعات خیابانی شکل می‌گیرد. در طول تاریخ فرانسه اعتراضات زیادی برگزار شده است. نگاهی به فهرست بلند این اعتراضات نشان می‌دهد که تنها واکنشی در برابر شرایط سیاسی نبوده‌اند، بلکه شرایط اقتصادی مهم‌ترین دلیل اعتراض مردم فرانسه بوده است. از این رو اغلب تظاهرات‌ها و اعتصابات را اتحادیه‌های کارگری شکل می‌دهند و هدایت می‌کنند.^۲ در زیر نگاهی به فهرست مهم‌ترین جنبش‌های اعتراضی و دلایل آن پس از انقلاب کبیر فرانسه در سال ۱۷۸۹ پرداخته شده است:

نام جنبش	سال	دلایل و نتایج
انقلاب ژوئیه	1830	موجب کناره‌گیری چارلز دهم شد و از آن به عنوان جایگزینی حاکمیت مردمی به جای حق سلطنت ارثی یاد می‌شود.
-	15 می 1848	تظاهرات فرانسویان در خیابان‌های پاریس که هدف آن تغییر نتیجه انتخابات جمهوری دوم برای مجلس مؤسسان بود.
کُمون پاریس	1871	شورش شهری همه انقلابیون از هر مرام و عقیده‌ای پس از شکست فرانسه در جنگ با پروس منجر به ایجاد دولت سوسیالیستی انقلابی‌ای شد که مدت زمان کمی توانست بر پاریس حکومت کند. علت اصلی این

۱. حسن هادی، «فرانسه سوسیالیست یا سرمایه‌داری؟»، روزنامه اعتماد، ش ۴۲۵۲، دوشنبه ۱۹ آذر ۱۳۹۷، قابل دسترسی در: <https://www.magiran.com/article/3845112>

۲. جرمی پوپ کین، تاریخ مدرن فرانسه، ۲۰۲۰.

شورش، گرسنگی و فقر مردم پاریس ناشی از جنگ بود. دولتی انقلابی و رادیکال قدرت را در دست گرفت و از 18 مارس تا 28 می 1871 بر پاریس حکومت کرد.		
درگیری‌های سیاسی که در کلمار و آلزایس فرانسه رخ داد.	1926	یکشنبه خونین
مجموعه‌ای از اعتصابات که از آن به «اعتصابات انقلابی» یاد می‌شود.	1947	اعتصابات 1947
رویدادهای می 1968 به ناآرامی‌های مدنی، اعتصاب، شورش و همچنین اعتصاب گسترده دانشجویان و کارگران در سراسر فرانسه ختم شدند.	می 1968	شورش‌های می 68
به دزدیدن ماشین‌ها، راندن آنها در محل‌های تنگ و کوچه‌ها و در نهایت آتش زدن آنها انجامید.	1981	رودئو (شورش)
شورش‌هایی که در حومه پاریس و شهرهای فرانسه رخ داد. در این شورش‌ها معترضان اقدام به آتش زدن اتومبیل‌ها و خانه‌ها در شب کردند.	2005	شورش‌های فرانسوی
اقدامات تنظیم‌شده برای از بین بردن قانون کار که به نفع کارگران نبود، منجر به اعتراضات جوانان فرانسوی شد.	2006	اعتراض جوانان پاریس
مجموعه‌ای از شورش‌ها که در روز باستیل (14 ژوئیه) در حومه پاریس رخ داد.	2009	شورش فرانسوی
اعتصاب سراسری رانندگان تاکسی در شهرهای مختلف فرانسه که علیه فعالیت سرویس «اوبر» راه افتاد. رانندگان تاکسی با بستن راه‌ها، درست کردن آتش و واژگون کردن اتومبیل‌ها راه را برای ورود به دو فرودگاه اصلی پاریس بستند.	2016	اعتصاب رانندگان تاکسی
اعتراضات به دلیل ایجاد تغییرات در قانون کار	2016	شب ایستادن
طی راهپیمایی روز کارگر در پاریس حدود 150 نفر از معترضان که صورت خود را پوشانده بودند، راهپیمایی را متوقف و به سمت پلیس کوکتل مولوتوف و بمب‌های انفجاری پرتاب کردند. این معترضان خشمگین هیچ علامتی از اتحادیه‌های کارگری با خود نداشتند و تنها می‌خواستند تظاهرات ضد دولتی برپا کنند. پلیس با باتوم و گاز اشک‌آور آنها را متفرق کرد اما تعداد زیادی از پلیس و معترضان مجروح شدند.	2017	اعتراضات روز کارگر

جنبش جلیقه زردها را با بسیاری از جنبش‌ها و انقلاب‌های تاریخی در فرانسه مقایسه می‌کنند؛ با این حال نزدیک‌ترین واقعه به این جنبش، جنبش می ۱۹۶۸ دانشجویان فرانسوی است که بعد از دانشجویان، کارگران را نیز وارد میدان کرد و در نهایت به فلج شدن یک‌ماهه اقتصاد و سیاست این کشور انجامید. این اعتراضات به سرعت به تیتراژ رسانه‌ها تبدیل و در برخی از کشورهای اروپایی نیز به همین شیوه تکرار شد.

اعتراض به نظام سرمایه‌داری

یکی از دلایل مهم اعتراضات فرانسه که بارها در رسانه‌ها به آن اشاره شده، اعتراض به نظام سرمایه‌داری است. کشورهای عضو اتحادیه اروپا به خصوص فرانسه که پیش از این سیاست‌های دولت رفاه و سیاست‌های اقتصادی نیمه‌سوسیالیستی را دنبال می‌کردند، حال با مشکلات مالی به وجود آمده و افزایش میزان هزینه‌های عمومی‌شان هر روز بیشتر از قبل به سمت نظام سرمایه‌داری و تغییر قوانین مربوط به کار و تأمین اجتماعی می‌روند. این مسئله برای مردمی که به سیاست‌های دولت رفاه عادت کرده بودند، تحمل‌ناپذیر به نظر می‌رسد. به همین دلیل از هفته پنجم، اعتراضات فرانسه به سمت انتقاد از نظام سرمایه‌داری رفت. با وجود اینکه تا کنون بسیاری از اعتراض‌ها در کشورهای غربی مستقیماً نظام سرمایه‌داری را نشانه رفته است، اما اندیشمندان علوم انسانی نتوانسته‌اند هیچ نظامی را به عنوان نظام جایگزین برای سرمایه‌داری معرفی کنند و همین مسئله موجب شده است اعتراضات به نتیجه نهایی نرسد.

شاید در وهله اول به نظر برسد بین اعتراضات جلیقه زردها و اعتراضات تسخیر وال استریت که در سال ۲۰۱۰ نیویورک و سایر شهرهای آمریکایی را درنوردید، اشتراک زیادی وجود ندارد، اما نگاهی به زمینه‌های شکل‌گیری این اعتراضات نشان می‌دهد هر دو در نهایت از یک ریشه هستند که همان مبارزه با سیستم اقتصادی نظام سرمایه‌داری است که باعث می‌شود درصد کمی از مردم بیشترین ثروت را در دست داشته باشند و بر باقی مردم حکم فرمایی کنند.

بر اساس نظرسنجی ایفوپ و شبکه رادیویی «اوروپ ۱» فرانسه، آتش‌سوزی کلیسای جامع نوتردام هم پس از جنبش جلیقه زردها به عنوان یکی از رویدادهای مهم سال میلادی گذشته از نگاه فرانسوی‌ها انتخاب شده است. فردریک دبی، معاون مدیر مؤسسه نظرسنجی ایفوپ، با تشریح نتایج آن به رادیو اوروپ ۱ می‌گوید: این رویداد بی‌شک مهم‌ترین رویداد نیمه دهه اخیر در فرانسه است. به گفته او، جنبش جلیقه زردها به فاصله زیادی از اعتصاب‌ها علیه اصلاحات بازنشستگی بر فرانسه چیره شد و تحرکات اجتماعی پایان سال ۲۰۱۹ را تحت تأثیر قرار داد.^۱

۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، «جنبش جلیقه زردها مهم‌ترین رویداد ۲۰۱۹ از نگاه فرانسوی‌ها»، ۱۴ دی ۱۳۹۸، قابل دسترسی در: www.irna.ir/news/83620289

نقش احزاب فرانسه در جنبش جلیقه زردها

نکته جالب درباره جنبش جلیقه زردها این است که این جنبش از سوی هیچ کدام از احزاب و گروه‌های سیاسی موجود در فرانسه حمایت نمی‌شود. حتی اتحادیه‌های کارگری نیز از این جنبش حمایت نکرده‌اند؛ اما تعدادی از احزاب سعی دارند از شرایط به وجود آمده به نفع خود استفاده کنند؛ از این رو به فکر تأثیرگذاری بر این جنبش و شعارهای آن برای بهره‌وری در انتخابات پارلمان اروپا یا احتمالاً ساقط کردن دولت مکرون هستند.

1. حزب جبهه ملی به ریاست ژان ماری لوپن

این حزب که حزب دست راستی و افراطی فرانسه است، سعی کرده از فرصت پیش آمده برای تضعیف مکرون و دولت او بهره‌برداری کند؛ با این حال شعارهایی که داده هیچ کدام بیگانه‌ستیز نبوده و جنبه هویتی یا ملی‌گرایی نداشته است. به همین دلیل نمی‌توان گفت افرادی که در این جنبش حضور دارند و اعتراضات خود را مطرح می‌کنند، به این حزب تمایلی دارند یا از آنها خط می‌گیرند. با این حال نظرسنجی‌ها نشان داده است که جبهه ملی هم اکنون بیشتر از سایر احزاب فرانسه شانس پیروزی در انتخابات پارلمان اروپایی را دارد و به همین دلیل ماری لوپن سعی دارد از این حرکت در راستای تقویت میزان رأی‌های این گروه استفاده کند.

2. حزب چپ فرانسه با عضویت و رهبری ژان لوک ملانشون

حزب چپ افراطی فرانسه مدعی شده است که سه چهارم خواسته‌های معترضین با خواسته‌ها و اهداف و برنامه‌های این حزب همخوانی دارد؛ با این حال گفته است که دولت و مجلس باید منحل شوند، جمهوری ششم در فرانسه شکل گیرد، قدرت مطلق از رئیس‌جمهور گرفته و میان دو نهاد رئیس‌جمهوری و پارلمان تقسیم شود. ژان لوک ملانشون با اینکه از سال ۲۰۰۹ نماینده پارلمان اروپا بوده، اما از منتقدان اصلی اتحادیه اروپاست. او این سازمان را آلت دست اقتصاد نئولیبرال و به ضرر مردم می‌داند. حامیان او می‌گویند قصد تخریب اتحادیه اروپا را ندارند بلکه می‌خواهند آن را نجات دهند.

3. حزب جمهوری خواهان به رهبری فرانسوا فیون

حزب فرانسوا فیون که از احزاب قدیمی فرانسه به شمار می‌رود، به علت دلزدگی مردم فرانسه از احزاب اصلی این کشور توانست در انتخابات سال ۲۰۱۷ از مردم رأی بگیرد؛ در مقابل، مکرون که توانسته بود حزب جدیدی از میان اعضای احزاب قبلی برای خود تشکیل دهد، توانست به

قدرت دست یابد. این حزب نیز نه تأثیرگذاری خاص و نه رویکردی به این جنبش و اعتراض دارد. جمهوری‌خواهان در فرانسه تنها خواستار تأمین امنیت و حفظ آن در تظاهرات‌ها شده‌اند.

4. حزب سوسیالیست فرانسه

این حزب بعد از انتخابات سال ۲۰۱۷، به دلیل اینکه بسیاری از اعضایش به حزب تازه‌تأسیس مکرون پیوسته بودند، دچار تشتت و فروپاشی شد. برخی از اعضای این حزب نیز پس از فروپاشی به فکر تأسیس حزب جدیدی افتادند و تلاش کردند از این حزب خارج شوند. به همین دلیل این حزب دیگر تأثیرگذاری چندانی بر فضای سیاسی فرانسه ندارد.

5. حزب «جمهوری به پیش» به رهبری مکرون

حزب مکرون که در انتخابات میان‌دوره‌ای مجلس به نتایج دلخواهش دست نیافت این روزها به فکر تجدید قوا برای حضور در انتخابات پارلمان اروپاست. سیاست‌های اجرایی دولت مکرون باعث شده است که اقبال به این حزب نیز مانند احزاب اصلی فرانسه به شدت کم شود. گرچه مکرون توانسته بود با این سیاست که از دو حزب اصلی فرانسه یعنی سوسیالیست‌ها و جمهوری‌خواهان جداست، پا به کاخ الیزه بگذارد، اما ناتوانی در کسب حمایت احزاب از ریاست جمهوری‌اش به مشکلی بزرگ برای ادامه کار او تبدیل شده است. انتقاد از مواضع مکرون به عنوان رئیس‌جمهور ثروتمندان کار را به جایی رسانده است که مردم فرانسه به فکر انحلال مجلس و دولت و شکل دادن به جمهوری ششم در این کشور هستند. شماری از رسانه‌های فرانسوی گفته‌اند برخی از مردم و حامیان پیشین حزب مکرون، اینک از جنبش جلیقه زردها حمایت می‌کنند و مکرون را در حد و قواره ریاست جمهوری نمی‌دانند. با این حال بزرگ‌ترین شانس رئیس‌جمهور فرانسه در اعتراضات اخیر این است که هیچ آلترناتیو خوبی برای دولت او وجود ندارد. مردم فرانسه پیش از این جمهوری‌خواهان و سوسیال‌دموکرات‌ها را تجربه کرده‌اند و اینک با دولتی روبه‌رو هستند که عصاره‌ای از هر دو حزب اصلی است در حالی که قرار بود شبیه هیچ‌کدام از این احزاب نباشد. به همین دلیل فرانسوی‌ها به فکر تغییر قانون اساسی کشورشان برای کم کردن از میزان اختیارات رئیس‌جمهور برآمده‌اند.^۱

۱. ثمانه اکوان، «اعتراضات فرانسه و زمینه‌چینی برای جمهوری ششم»، قابل دسترسی در:

6. احزاب راست افراطی در فرانسه

حزب جبهه ملی در ۵ اکتبر ۱۹۷۲ از ائتلاف چند گروه ملی‌گرای افراطی تأسیس شد. پایه حزب توسط هواداران استعمار الجزایر به دست فرانسه و بر پایه نوستالژی نسبت به رژیم ویشی (رژیم سیاسی همکار نازی‌ها در فرانسه طی جنگ جهانی دوم) بنا شده بود.^۱

طی انتخابات ریاست‌جمهوری سال ۲۰۱۷ فرانسه حزب جبهه ملی به رهبری مارین لوپن با شکست دادن همه احزاب سنتی جریان اصلی همراه مکرون به دور بعدی راه پیدا کرد. در این میان نکته شگفتی‌آفرین نه راه‌یابی جبهه ملی به دور بعدی، بلکه راه نیافتن هیچ‌یک از احزاب سنتی فرانسه به دور دوم بود که در طول عمر بیش از نیم‌قرنی جمهوری پنجم امری بی‌سابقه بود. میزان آرای لوپن در دور دوم انتخابات، به رغم شکست از مکرون، نسبت به سال ۲۰۰۲ تقریباً دو برابر افزایش پیدا کرد و به ۳۴ درصد رسید. از آن هنگام تا به حال حزب لوپن به طور غیررسمی به اپوزیسیون دولت فرانسه تبدیل شده است. لوپن طی سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۱۵ به عنوان مهم‌ترین فرد تأثیرگذار از سوی مجله تایم انتخاب شد. وبسایت پولیتیکو نیز وی را پرنفوذترین شخصیت در پارلمان اروپا پس از مارتین شولتز نامیده است.^۲

از احزاب راست افراطی فرانسه می‌توان به جنبش ملی جمهوری خواهان (MNR)، حزب فرانسه (PFD) و Bloc Identitaire اشاره کرد. جنبش ملی جمهوری خواهان را برونو مگره در سال ۱۹۹۹ تأسیس کرد. وی پیشتر نفر دوم جبهه ملی بود و در همین سال از آن حزب جدا شد. MNR در سال ۲۰۰۷ به رهبری آنیک مارتین تنها حایز ۰/۳۹ درصد آرا شد و عملاً حزبی ناتوان محسوب می‌شود. احزاب و سایر سازمان‌های راست افراطی در فرانسه تأثیر چندانی در صحنه سیاسی ندارند؛ با این حال هر از گاهی توجه رسانه‌ها را به خود جلب می‌کنند. برای نمونه Bloc Identitaire شعارهایی در حمایت از ملی‌گرایی اروپایی و علیه اسلام می‌دهد و بیشتر روی مسائل و ارزش‌های فرهنگی و هویتی تأکید می‌کند. این حزب در سال ۲۰۱۰ یک گردهمایی را با هدف هشدار به شهروندان درباره اسلامی‌سازی پاریس برگزار کرد. با وجود اینکه جبهه ملی تا حدودی از یهودستیزی فاصله گرفته است، حزب ضد صهیونیست که در انتخابات اروپایی ۲۰۰۹ در ناحیه پاریس ۱/۳۳ درصد آرا را به

۱. سید نادر نوربخش، فصلنامه مطالعات راهبردی جهان اسلام، س ۱۹، ش ۷۵، پاییز ۱۳۹۷.
۲. همان.

دست آورد، مجموعه‌ای از اسلام‌گرایان، چپ‌های افراطی ضد صهیونیسم و نئو فاشیست‌های یهودستیز را کنار هم گرد آورده است.^۱

بسیاری از چهره‌های راست افراطی میان جلیقه زردها هستند و شعارهای ملی‌گرایانه سر می‌دهند. یوان بندتی،^۲ رئیس سابق گروه منحل شده L'œuvre française در تظاهرات دیده شده و طراحی‌های گروه دانشجویی GUD بر دیوارها نقش بسته است. شعار «اینجا خانه ما است» بارها از سوی معترضان سر داده شده است و از برخی افراد محبوس که در اعتراضات ملی‌گرایانه به زندان افتاده‌اند، حمایت شده است. یوان بندتی که بارها در ایران نیز حضور پیدا کرده است، تلاش دارد جنبش جلیقه زردها را حرکتی ملی و متعلق به راست افراطی که جمهوری ششم را رقم خواهد زد، معرفی کند. یوان بندتی هم اکنون سخنگوی حزب ملی‌گرای فرانسه است. این حزب دارای رویکرد ضد صهیونیستی و مخالف سیاست‌های سرمایه‌داری فرانسه است. این حزب راست افراطی حضور گسترده‌ای در تجمعات و اعتراضات جلیقه زردها دارد و همه تلاش خود را برای در دست گرفتن هدایت و رهبری این اعتراضات انجام می‌دهد.

در مقایسه جنبش جلیقه زردها و اعتراضات مردمی ۱۹۳۰ فرانسه باید گفت که آن اعتراضات دارای زمینه‌های سیاسی و مدیریت‌شده توسط چپ‌های فرانسه بود و معترضین با خودآگاهی کامل دست به اعتراض زده بودند. معترضین دهه ۱۹۳۰ اعتراضات مشخص با اهداف از تعیین‌شده با رهبری خاص داشتند، اما جلیقه زردها هر گونه تعلق به هر گروه و تفکر سیاسی را رد می‌کنند و خود را مستقل از همه گروه‌های موجود تعریف کرده‌اند.^۳

حمله ملی‌گرایان علیه مکرون، پیروزی مکرون در مقابل لوپن و اینکه پیروزی او به عنوان یک نقطه عطف در مسیر گسترش (به زعم آنها خطرناک) ملی‌گرایی در کشورهای اروپایی قلمداد شد، همه و همه دست به دست هم داد تا مکرون همت خود را بر رویارویی با ملی‌گرایان و عمل بر خلاف پیشنهادهای آنها متمرکز کند. او خود را ناجی اروپا می‌داند، اما اکنون خود محتاج نجات غریق است، زیرا حرکت پرشتاب در مسیر جهانی‌سازی در مخالفت با ملی‌گرایان موجب شد که او قشر وسیعی از مردم را فراموش کند. حتی پس از آغاز تظاهرات جلیقه زردها نیز سران دولت او این حضور گسترده را به

۱. همان.

2. Yvan Benedetti

۳. استیو تورلی، کتاب خیزش، ۲۰۱۹

«توطئه ملی گرایان علیه دولت» تعبیر کردند! این بهترین فرصت برای ملی گرایان بود که به جمع تظاهرکنندگان بپیوندند، اما با وجود اشتراک نظر میان برخی از «هواداران» ملی گرایی و جنبش جلیقه زردها، «سران» جبهه ملی (گردهمایی ملی فعلی) راه متفاوتی در پیش دارند. اینکه جلیقه زردها تأکید می کنند به هیچ گروهی وابسته نیستند، بیهوده نیست. در واقع ملی گرایان و جلیقه زردها دارای همپوشانی هستند، اما هر یک ویژگی های متفاوتی دارند که بخشی از هواداران هر یک را از دیگری متمایز نگاه می دارد.^۱

جلیقه زردها از کجا آمدند؟

طبق قوانین راهنمایی و رانندگی فرانسه، «جلیقه زرد»، جلیقه ای به رنگ زرد شبرنگ است که هر خودرو باید به آن مجهز باشد تا در صورت نقص فنی و توقف خودرو میان بزرگراه، صاحب خودرو آن را بر تن کند. «جلیقه زردها» بیشتر شهروندانی هستند که با وجود کار و درآمد، در گذران زندگی و معاش به مشکل برمی خورند. کارمندان، کارگران و خانواده هایی که در حومه شهرهای بزرگ یا مناطق روستایی زندگی می کنند و برای رفت و آمد و زندگی روزمره به خودروی شخصی وابسته هستند. در اولین جرقه های اعتراضی دو راننده بین شهری جوان اهل سته مرن، شهری نزدیک پاریس، روز دهم اکتبر در صفحه ای در فیس بوک فراهوانی برای «راه‌بندان سراسری در اعتراض به افزایش قیمت سوخت» دادند و بیش از ۲۰۰ هزار نفر در فیس بوک قول شرکت در این فراهوان را دادند. به تدریج فراهوان های دیگری در شبکه های مجازی توسط شهروندان عادی بدون وابستگی به صنف یا گروه خاصی شکل گرفت تا روز هفدهم نوامبر که اولین اعتراض سراسری در فرانسه با شرکت ۲۸۰ هزار نفر و مسدود کردن بزرگراه ها آغاز شد که همچنان ادامه دارد.^۲

شهروندان فرانسوی که در اعتراضات سراسری علیه افزایش مالیات سوخت از روز ۱۷ نوامبر در خیابان ها و بزرگراه های شهرهای مختلف فرانسه شرکت می کنند خود را «جلیقه زردها» نام نهاده اند. با اینکه می توان تجمعات اعتراضی جلیقه زردها را یک حرکت سیاسی دانست، اما شرکت کنندگان خود را وابسته به طیف سیاسی یا حزب خاصی نمی دانند و

۱. مشرق، «نسبت جلیقه زردها و ملی گرایی»، قابل دسترسی در:

<https://www.mashreghnews.ir/news/919681>

۲. سروش امیری، «علل و پیامدهای جنبش جلیقه زردها در فرانسه»، دانشگاه علوم انتظامی امین، قابل دسترسی در:

<https://www.iribnews.ir/009i9a>

نمی‌خواهند خواسته‌هایشان با مطالبات حزبی و رهبری جناحی منحرف شود. جناح‌های مختلف فرانسه از چپ تا راست حمایت خود را از حرکت «جلیقه زردها» اعلام کرده‌اند؛ با این حال فرانک بولر، یکی از اعضای شناخته‌شده این جنبش، گفته است: «ما نمی‌خواهیم کسی جنبش ما را به نام خود مصادره کند. ما رهبر جنبش نمی‌خواهیم. انقلاب فرانسه با جنگ آرد آغاز شد. اکنون این جنگ برای ما، جنگ مالیات سوخت است.» جنبش جلیقه زردها با اعتراض به افزایش قیمت سوخت آغاز شد، اما اکنون این جنبش اعتراضی به جنبشی علیه مالیات تبدیل شده است و به گفته تحلیلگران، اولین و مهم‌ترین چالش فراجزی برای دولت مکرون محسوب می‌شود. طبق آخرین نظرسنجی‌ها، ۶۹ درصد از شهروندان فرانسه از جنبش اعتراضی جلیقه زردها حمایت می‌کنند. بیش از ۵۰ درصد از رأی‌دهندگان به ماکرون در انتخابات رئیس‌جمهوری نیز از این اعتراضات حمایت می‌کنند.^۱

رهبران جلیقه‌زردها

این جنبش اعتراضی نه رهبری معینی دارد و نه سازماندهی شده است. آنها همدیگر را از طریق شبکه‌های اجتماعی می‌یابند؛ بنابراین مذاکره دولت با آنها امکان‌پذیر نیست. اگرچه شاخه‌های این جنبش در کشورهای ایرلند، هلند و بلژیک نیز گسترش یافته‌اند، اما در فرانسه پایدار مانده است. هر کجای فرانسه اعتراض یا تظاهرات رخ دهد، جلیقه زردها در حمایت از آنها و مقابله با نظام سرمایه‌داری فرانسه به خیابان‌ها می‌آیند. نمونه اخیر مشارکت جلیقه زردها در اعتراضات کشاورزان فرانسوی بود. جلیقه زردها در مقابل سکوت دولت فرانسه نسبت به مسائل و مشکلات بخش کشاورزی، فدراسیون ملی اتحادیه‌های کشاورزان و اتحادیه کشاورزان جوان این کشور، اعضای خود را برای یک بسیج عمومی برای برگزاری تظاهرات سراسری در این کشور فراخواندند. در این تظاهرات کشاورزان با بستن بزرگراه‌ها و جاده‌های این کشور، به جمع مخالفان ضد سیاست‌های امانوئل مکرون یا همان «جلیقه زردها» پیوستند. اعتراضات جلیقه زردها در شهرهای بزرگ فرانسه اغلب به خشونت کشیده می‌شود و تلفاتی نیز به دنبال دارد.^۲

۱. بهار شوقی، «جلیقه زرد»های فرانسه چه کسانی هستند و چرا اعتراض می‌کنند؟، یورو نیوز، قابل دسترسی در: <https://farsi.euronews.com/2018/11/23/who-are-the-yellow-vests-and-why-they-are-protesting>

۲. باشگاه خبرنگاران جوان، «جنبش اعتراضی جلیقه زردها چگونه شکل گرفت؟»، ۴ آبان ۱۳۹۸، قابل دسترسی در: www.yjc.ir/fa/news/7118036

یکی از ویژگی‌های جنبش جلیقه زردها این است که رهبری مشخصی ندارد. بعضی اوقات تصویر برخی از چهره‌ها در رسانه‌ها منتشر می‌شد، اما به محض اینکه شخصی رسانه‌ای می‌شد، مشروعیت خود را برای جنبش از دست می‌داد. در حقیقت، جلیقه زردها خیلی سریع فهمیدند که هرکس که رهبری جنبش را به دست آورد، سیستم می‌تواند او را جذب کند؛ در حالی که این حرکت دقیقاً یک حرکت کاملاً ضد سیستم است. دو یا سه نفر مانند رودریگز پس از شلیک گلوله توسط پلیس، چشم خود را از دست دادند و همین مسئله باعث شد تا حد زیادی در جامعه معروف شوند، اما ماجرا به همین دیده شدن ختم شد، چون تصمیم‌هایی که گرفته می‌شوند، جمعی هستند. جلیقه زردها هیچ ایدئولوژی‌ای ندارند. در این روزها که ویروس کرونا سراسر فرانسه را درگیر کرده است، اعتراضات چندان مطلوب دولت نیست و معترضان فقط با حبس روبه‌رو می‌شوند. دولت از ابزارهای سرکوبگرانه به بهانه مقابله با بیماری کرونا استفاده می‌کند؛ بنابراین هیچ تجمعی شکل نمی‌گیرد و جلیقه زردهای جوان همچنان خود را در شبکه‌های اجتماعی سازماندهی و ارتباطات خود را در شبکه‌های اجتماعی حفظ می‌کنند.¹

ویژگی‌های خاص جنبش جلیقه زردها

احتمال افزایش مشکلات معیشتی مردم	مورد حمایت طبقات پایین و متوسط	بدون رهبر	وسیع و خودجوش
بالا بودن میزان خشونت	فعال بودن رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی	سن معترضان بین 35 تا 49	حضور افراد از نسل چهارم و پنجم مهاجران به فرانسه
پویایی و پیش‌روندگی	خیزش از پیرامون علیه مرکز	حضور دانش‌آموزان در تظاهرات و اعتراضات	فاصله گرفتن طبقات مختلف اجتماعی از یکدیگر

جنبش اعتراضی جلیقه زردهای فرانسه بسیار فراتر از اعتراض به یک تصمیم دولتی برای افزایش قیمت سوخت، ریشه‌های عمیقی دارد و به مشکلات اقتصادی این کشور باز می‌گردد که برای بیش از سه دهه مانند آتش زیر خاکستر در برهه‌های مختلف خود را نشان می‌دهد. کسری بودجه‌های متوالی، کاهش سطح قدرت خرید مردم و بالا بودن میزان بیکاری در کنار سیاست‌های اقتصاد لیبرالی افسارگسیخته طی سالیان متمادی، زندگی بخش عمده‌ای از مردم فرانسه را با آثار سوء معیشتی مواجه کرده و موجب شده است

1. مصاحبه نگارنده مقاله با سلسی وارن (Leslie Varenne)، تحلیلگر فرانسوی

قشرهای ضعیف اقتصادی به مرور محل زندگی خود را از شهرهای پرهزینه‌ای مانند پاریس به حومه و پیرامون، منتقل و تنها برای کار و شغل رفت‌وآمد کنند.^۱

اگرچه فرانسه ماهیتا کشوری جنبش خیز به شمار می‌آید، ریشه‌های عمیق مشکلات و معضلات معیشتی و اقتصادی که موجب ظهور جنبش جلیقه زردها شده ویژگی‌هایی متمایزکننده به آن بخشیده است که می‌تواند آثار و پیامدهایی بسیار فراتر از حد انتظار و تحلیل دولت فرانسه یا حتی سایر دولت‌های اروپایی داشته باشد.

معمولا اعتراضات اجتماعی به ویژه اقتصادی در کشورهای مختلف از مرکز شهرها و مناطق بزرگ شروع می‌شوند و در مراحل بعدی اگر بتوانند به حیات خود ادامه دهند، پیرامون و حومه را نیز درگیر می‌کنند. اما جنبش جلیقه زردهای فرانسه در روندی معکوس از پیرامون و حومه شروع شد و توانست به مرکز رسوخ کند، تا جایی که تظاهرات بی‌سابقه‌ای در قلب پاریس برپا شد. دلیل اصلی این موضوع را نیز باید در تغییر و تحولات به‌وجودآمده در جامعه فرانسه بر اثر سیاست‌های اقتصاد لیبرالیستی هماهنگ با سیاست‌های اتحادیه اروپا جست‌وجو کرد. پیگیری این سیاست‌ها موجب افزایش هزینه‌های زندگی در شهرهایی مانند پاریس و در نتیجه مهاجرت تعداد زیادی از مردم به حومه شده است که به صورت طبیعی معترض سیاست‌های اقتصادی دولت هستند.

ویژگی مهم و متمایزکننده جنبش جلیقه زردها، نداشتن رهبر یا گروهی از رهبران است که معمولا در جنبش‌های اعتراضی وظیفه اتخاذ تصمیم درباره تجمعات و راهپیمایی‌ها، زمان و مکان آنها، اعلام مواضع و خواسته‌های جنبش و مذاکره با مقامات و مسئولان دولتی را بر عهده دارند. این جنبش هم در مرحله آغاز و شکل‌گیری و هم در مرحله حرکت و فعالیت هیچ رهبری و مرکزی نداشته است. دلیل این موضوع را می‌توان در بی‌اعتمادی عمومی مردمی به رهبران و ساختارهای سیاسی مانند احزاب جست‌وجو کرد. این بی‌اعتمادی محصول سه دهه نخواستن یا نتوانستن رهبران و احزاب سیاسی برای چاره‌جویی مشکلات عمیق اقتصادی بخش زیادی از مردم فرانسه است. مهم‌ترین پیامد خودجوشی و خودرهبری جنبش جلیقه زردها از یک طرف استمرار جنبش و از طرف دیگر شکل نگرفتن مذاکراتی جدی و مؤثر میان معترضان و دولت فرانسه است که هرکدام مولد و محرک دیگری است.

۱. سالار نامدار وندایی، «جنبش جلیقه زردهای فرانسه؛ ریشه‌ها و روندها»، قابل دسترسی در:

<https://www.yjc.ir/fa/news/7187551>

پویایی و پیش‌روندگی ویژگی دیگر جنبش جلیقه زردهای فرانسه و عامل حیات و استمرار آن برای بیش از یک سال است. این ویژگی را باید مهم‌ترین ویژگی این جنبش دانست که ظرفیت زیادی برای آن ایجاد می‌کند تا بتواند قشرهای مختلفی از مردم فرانسه مانند کشاورزان، کارگران و کارمندان را با خود همراه کند و حتی از مرزهای ملی فرانسه فراتر رود؛ چنان که کشورهایی مانند انگلستان شاهد وقوع تظاهراتی در اعلام همبستگی با جنبش جلیقه زردها بوده‌اند. به عبارت دیگر وجود ریشه‌هایی مشابه در سایر کشورهای اروپایی در کنار ویژگی پویایی و پیش‌روندگی جنبش جلیقه زردها می‌تواند موجب شکل‌گیری جنبش‌هایی مشابه در اتحادیه اروپا شود.^۱

حامیان جنبش جلیقه‌زردها

به طور خلاصه جلیقه زردها شامل گروه‌های زیر هستند:

بسیار دشوار است که بگوییم چند نفر در اعتراضات شرکت می‌کنند. برخی اوقات افراد کمی در اعتراضات شرکت می‌کنند، اما مهم این است که ببینیم چند نفر احساس تعلق به جلیقه زردها دارند. در پاسخ باید گفت بسیاری از فرانسویان به این جنبش احساس تعلق دارند. سرکوب‌های پلیس به حدی زیاد بود که بسیاری از مردم می‌ترسیدند در اعتراضات شرکت کنند، اما این بدان معنی نیست که آنها دیگر از این جنبش حمایت نمی‌کنند.^۲

۱. همان.

۲. مصاحبه نگارنده مقاله با لسلوی وارن، تحلیلگر فرانسوی

روندها و سناریوهای آینده جنبش جلیقه زردها

با توجه به ریشه‌ها و ویژگی‌های جنبش جلیقه زردهای فرانسه می‌توان سه سناریوی محتمل برای آینده آن متصور بود:

1. فرسایش یا سرکوب

جنبش جلیقه زردهای فرانسه نیز مانند هر جنبش اجتماعی دیگری ممکن است بعد از مدتی فرسایشی شود و تأثیر خود را از دست بدهد یا دولت با قوه قهریه آن را سرکوب کند که در هر دو حالت نمی‌توان مدعی پایان جنبش جلیقه زردها شد، بلکه هرگونه فرسایش یا سرکوب جنبش آن را به آتش زیر خاکستر تبدیل می‌کند که در فرصت و شرایط مساعد می‌تواند دوباره فعال شود. به‌رغم امکان وقوع این سناریو، احتمال آن زیاد به نظر نمی‌رسد زیرا در طول یک سال و نیم گذشته از یک سو دولت فرانسه نتوانسته است حتی با استفاده بی‌سابقه از خشونت نیروی پلیس، جنبش جلیقه زردها را سرکوب کند و از سوی دیگر به‌رغم کاهش مقطعی تعداد افراد و طرفداران آن، جنبش دچار فرسایش و رخوت نشده است؛ بنابراین فرسایش یا سرکوب به عنوان یک سناریوی بعید برای آینده جنبش جلیقه زردها مطرح است. البته شیوع گسترده ویروس کرونا موجب توقف این اعتراضات به صورت خیابانی شده است، اما کمپین‌های جلیقه زردها در فضای مجازی همچنان به فعالیت خود ادامه می‌دهند.

2. پیروزی و پایان نسبی

پایان جنبش جلیقه زردها با دستیابی نسبی به اهداف و انتظارات از طریق یک اقدام یا رخداد سیاسی، دومین سناریوی محتمل برای آینده این جنبش است. اگرچه اصلاحات

اقتصادی دولت می‌تواند یکی از عوامل پایان جنبش با حصول پیروزی نسبی باشد، اما وقوع آن بعید به نظر می‌رسد، زیرا عقب‌نشینی دولت امانوئل مکرون از تصمیم افزایش قیمت سوخت نتوانست به عنوان یک پیروزی نسبی برای جنبش مطرح شود. از این رو به نظر می‌رسد جنبش جلیقه زردها نقطه پیروزی خود را فراتر از انجام مجموعه‌ای از اقدامات اصلاحی جست‌وجو می‌کند؛ بنابراین تغییر دولت فعلی فرانسه از طریق انتخابات یا استعفای زودهنگام و روی کار آمدن یک دولت رفاهی یا شبه‌رفاهی می‌تواند نقطه پایان و پیروزی نسبی و مشروط جنبش جلیقه زردها باشد. اگرچه با توجه به نشانه‌هایی مانند تأکید عمومی جنبش بر استعفای مکرون، وقوع این سناریو با استعفای رئیس‌جمهور فرانسه یا انتخابات ریاست‌جمهوری بعدی محتمل به نظر می‌رسد، اما پیروزی و پایان جنبش در این سناریو یک پیروزی و پایان نسبی است و با توجه به ریشه‌های عمیق آن، جنبش ظرفیت لازم را برای فعالیت مجدد در آینده حفظ خواهد کرد.

3. فوران و گسترش

سومین سناریو که احتمال وقوع آن را نمی‌توان از نظر دور داشت، فوران جنبش و گسترش آن در فرانسه و حتی سایر کشورهای اروپایی است. وجود کسری بودجه، میزان بالای بیکاری و کاهش قدرت خرید مردم در سطح کشورهای اروپایی به عنوان ریشه‌های مشترک و مشابه جنبش جلیقه زردها می‌تواند موجب گسترش آن ورای مرزهای ملی فرانسه شود؛ همان‌گونه که در سایر کشورهای اروپایی مانند انگلستان، هلند و بلژیک تظاهراتی در اعلام همبستگی با جنبش جلیقه زردها برگزار شد. فراگیری جنبش جلیقه زردها ممکن است آثار و پیامدهایی در سراسر اتحادیه اروپا داشته باشد که می‌توان به قدرت‌گیری جریان‌های راست و چپ افراطی در انتخابات ملی کشورهای اروپایی و سراسری پارلمان اروپایی اشاره کرد. این اتفاق ممکن است موجب ظهور پدیده‌هایی مانند برگزیت (خروج انگلستان از اتحادیه اروپا) در سایر کشورهای اروپایی شود. اگرچه وقوع این سناریو در کوتاه و حتی میان‌مدت دور از ذهن به نظر می‌آید، اما به دلیل وجود شکاف‌های اقتصادی و معیشتی در اغلب کشورهای اروپایی، در بلندمدت محتمل به نظر می‌رسد.

مسئله اصلی جلیقه زردها؛ اقتصاد

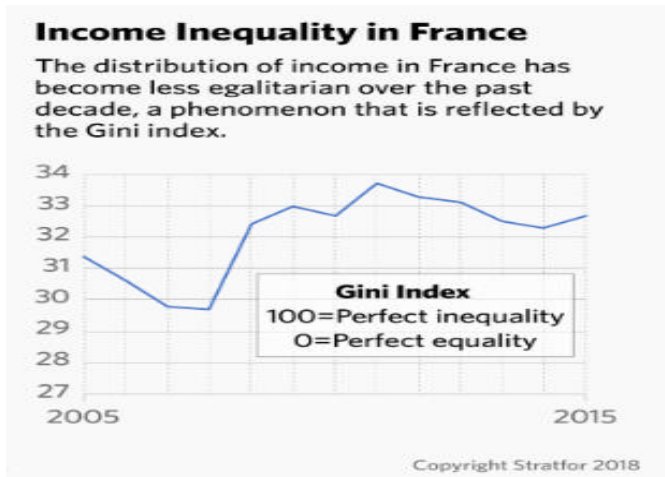
جنبش جلیقه زردها به سرعت از مخالفت با افزایش مالیات سوخت به خواسته بزرگ‌تر بهبود قدرت خرید طبقه متوسط تحول یافت. این مسئله نشان می‌دهد که بخش بزرگی از رأی‌دهندگان فرانسوی به شدت از سیاست‌های رئیس‌جمهور ناامید شده‌اند. به رغم تلاش اصلاح‌گرانه مکرون، ترمیم اقتصاد فرانسه همچنان کند و نابرابر پیش می‌رود. میزان بیکاری فرانسه حدود ۹ درصد است که تنها یک درصد کمتر از زمانی است که وی قدرت را در دست گرفت و همچنان چهارمین میزان بیکاری بالا در اروپاست. این رقم دو برابر میزان بیکاری در آلمان است. طبق آمار کمیسیون اروپا، میزان رشد اقتصادی فرانسه از ۱/۷ درصد در سال ۲۰۱۸ به ۱/۶ درصد در سال ۲۰۱۹ کاهش پیدا کرده است. به علاوه، دیده‌بان اقتصادی فرانسه که یک اندیشکده مستقل محسوب می‌شود، هشدار داده که سیاست‌های مکرون قدرت خرید ۵ درصد از خانوارهای فرانسوی را کاهش داده است.

Purchasing power in France

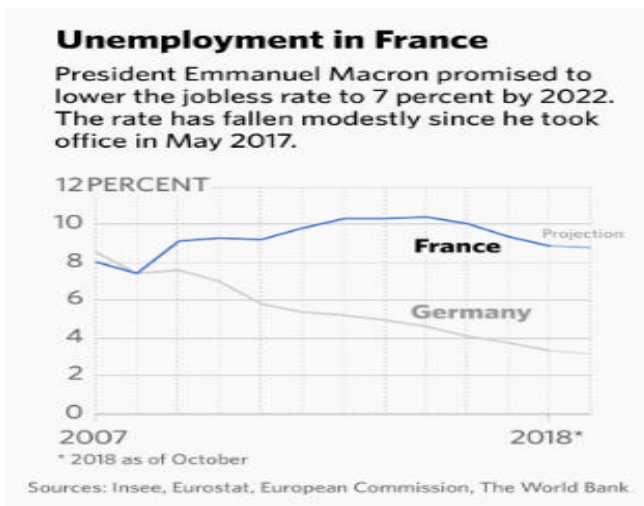
The "yellow vest" movement began as a protest against a fuel tax increase but has grown to include demands to improve France's per capita purchasing power, which is the volume of goods and services that an income can buy.

نمودار قدرت خرید در فرانسه از سال ۱۹۶۰ تا ۲۰۱۶

نمودار نابرابری درآمد از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۵

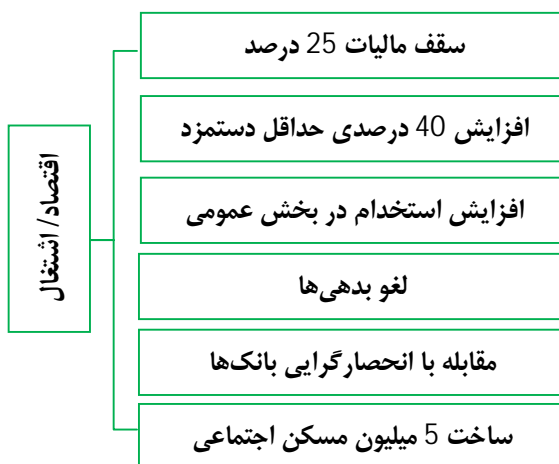
نمودار بیکاری در فرانسه از سال ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۸

جلیقه زردها چه می‌خواهند؟

تقریباً همه جریان‌های سیاسی در فرانسه باور دارند که کشور نیاز به اصلاحات اساسی دارد و به تأخیر افتادن این اصلاحات ساختار را با مشکل روبه‌رو کرده است؛ اما در این باره که این اصلاحات به کدام سمت باید برود، توافقی وجود ندارد. در بخش‌های مختلف اقتصاد، سیاست، بهداشت و ژئوپلیتیک جلیقه زردها دارای یک منشور مطالباتی شامل ۲۵ مطالبه اصلی هستند که لیستی از این مطالبات در نمودارهای زیر آمده است:

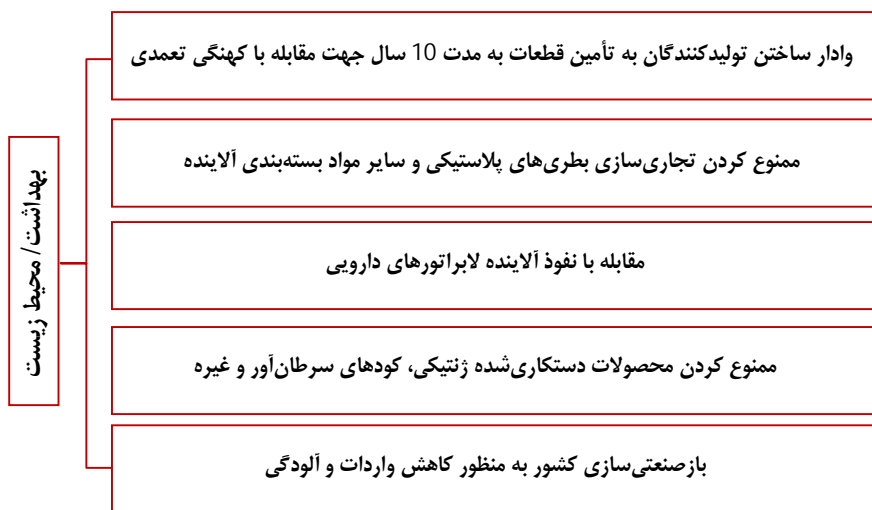
1. اقتصاد و اشتغال

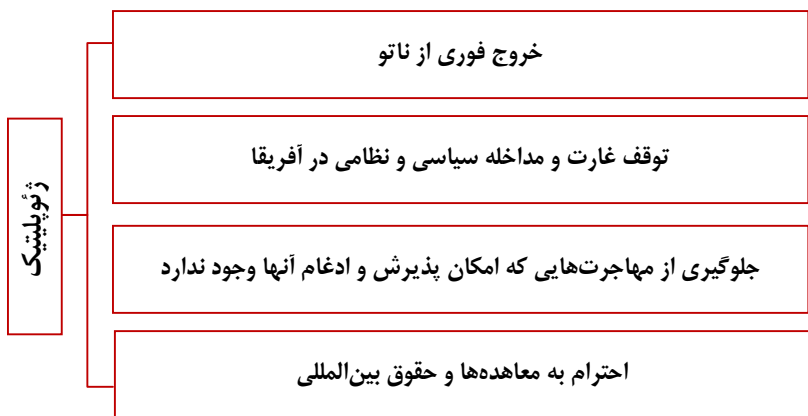
2. سیاست

3. بهداشت / محیط زیست

4. ژئوپلیتیک

امتیازاتی که جلیقه زردها از دولت گرفته اند

جلیقه زردها از آبان ۱۳۹۷ توانسته اند امتیازاتی از دولت بگیرند. بیش از یک سال و نیم از زمانی که جلیقه زردها به خیابانها آمدند و خواستار عدالت اجتماعی و قدرت خرید بیشتر شدند، می گذرد. برای آرام کردن خشم معترضان، رئیس دولت مجبور شده است مماشات در مقابل این حرکت اعتراضی را چند برابر کند. امانوئل مکرون به طور رسمی چند بار درباره جلیقه زردها در تلویزیون فرانسه صحبت کرده و چندین اقدام برای پایان دادن به این

بحران انجام داده است.

امانوئل مکرون در ۱۰ دسامبر ۲۰۱۸ (۱۹ آذر ۱۳۹۷) در کاخ الیزه به طور مستقیم در تلویزیون ظاهر شد تا لغو مالیات بر سوخت، حذف مالیات بر ساعات اضافه کاری و افزایش حداقل دستمزد از طریق پاداش دولتی کار را اعلام کند. او دومین بار در ۲۵ آوریل ۲۰۱۹ در تلویزیون، اصلاحات در بخش دولتی و کاهش مالیات بر درآمد را اعلام کرد.

1. قدرت خرید و مالیات / لغو مالیات سوخت

مالیات روی سوخت‌های کربنی آغازگر جنبش جلیقه زردها بود؛ اما تنها سه هفته اعتراض کافی بود تا دولت از موضع خود عقب‌نشینی و نخست‌تعلیق این مالیات و سپس لغو آن را اعلام کند. ابتدا ادوارد فیلیپ، نخست‌وزیر فرانسه، اعلام کرد که اعمال این مالیات برای شش ماه تعلیق می‌شود، اما در نهایت دولت تصمیم به لغو کلی آن گرفت. برای بسیاری از جلیقه زردها که در شهرهای کوچک و حومه شهرهای بزرگ زندگی می‌کنند بهای سوخت و مالیات بر آن اهمیت زیادی دارد.

2. افزایش 100 یورویی حداقل دستمزد از طریق پاداش کار

از ابتدای سال ۲۰۱۹، افراد با حداقل دستمزد، به دلیل افزایش پاداش دولتی کار و کمک‌های اجتماعی که امانوئل مکرون اعلام کرده بود، هر ماه ۱۰۰ یورو اضافه‌تر دریافت می‌کنند. بنابراین از ابتدای سال میلادی ۲۰۲۰، حداقل دستمزد از ۱۱۸۵ یورو در ماه به ۱۲۱۰ یورو رسید و ۱۰۰ یورو به این مبلغ اضافه شده است.

3. کاهش «درخور توجه» مالیات بر درآمد

قدرت خرید یکی دیگر از خواسته‌های جنبش جلیقه زردها بود که رئیس‌جمهوری فرانسه قول داد مالیات بر درآمد را با رقم «درخور توجهی» کاهش دهد؛ اما مشخص نکرد چگونه قرار است کسری بودجه ناشی از کاهش مالیات‌ها را جبران کند. هنوز اطلاعات زیادی درباره روش دقیق این کاهش مالیات ارائه نشده و قرار است ماه ژوئن درباره آن بحث شود.

4. حذف مالیات بر ساعات اضافه کاری و پاداش پایان سال

امانوئل مکرون اعلام کرد که از این پس اخذ مالیات از اضافه کاری‌ها حذف می‌شود. او از

شرکت‌ها خواست داوطلبانه، پاداش پایان سال کارمندان خود را بدون کسر مالیات یا هزینه اضافی پرداخت کنند.

5. قدرت خرید بازنشستگان

فرانسه حدود هفت میلیون و ۵۰۰ هزار بازنشسته دارد. طبق اصلاحاتی که امانوئل مکران اعلام کرد، افرادی که حقوق بازنشستگی آنها کمتر از دو هزار یورو در ماه است، از طرح افزایش مالیات رفاه اجتماعی معاف می‌شوند. طبق گفته وزیر کار فرانسه، سه میلیون و ۵۰۰ هزار نفر از بازنشستگان شامل این مورد اصلاحی شده‌اند.

6. بازننگری در مستمری بازنشستگان بر اساس میزان تورم

بازنگری در مستمری بازنشستگان بر اساس تورم، یکی از اصلاحات مهمی است که امانوئل مکران مطرح کرد. طبق گفته رئیس جمهوری فرانسه، حقوق بازنشستگی خانوارهایی که درآمدی کمتر از دو هزار یورو در ماه دارند از اول ژانویه ۲۰۲۰ دوباره بر اساس نرخ تورم شاخص‌گذاری و این موضوع تا سال ۲۰۲۱ شامل همه بازنشستگان می‌شود.

7. اصلاحات سازمانی و تعطیلی مدرسه ملی مدیریت اداری و اصلاحات در بخش مشاغل دولتی

در ماه‌های اخیر، بحران مربوط به جلیقه زردها، بی‌اعتمادی به مقام‌های دولتی و نخبگان را تشدید کرده است؛ به طوری که بسیاری از معترضان حتی خواهان تعطیلی دانشگاه ملی مدیریت اداری شدند. آنها معتقدند که این دانشگاه مسئول ایجاد یک طبقه دست‌چین‌شده در مسئولیت‌های اجرایی است که فارغ‌التحصیلان آن با آحاد جامعه فاصله دارند. بسیاری از سیاستمداران و مدیرعامل‌های فرانسه از این دانشگاه که در شهر استراسبورگ قرار دارد، فارغ‌التحصیل شده‌اند. در پی این اعتراض‌ها امانوئل مکران به یکی از اعضای دولت مأموریت داد تا اصلاحات در «بدنه بزرگ دولت» را بررسی کند. این بررسی‌ها باید در مدت شش ماه نهایی شود که یکی از آنها تعطیلی دانشگاه ملی مدیریت اداری است. علاوه بر این، رئیس جمهوری فرانسه می‌خواهد از دولت نیز تمرکززدایی و حتی برخی سمت‌ها در هسته اصلی دولت را حذف کند.

8. آسان کردن برگزاری همه‌پرسی

امانوئل ماکرون گرچه «همه‌پرسی به پیشگامی شهروندان» را که جلیقه زردها خواستار آن هستند رد کرد، ولی اعلام کرد که برگزاری «همه‌پرسی به پیشگامی مشترک» تسهیل می‌شود. طبق قانون فرانسه اگر در موضوعات مختلف، یک میلیون امضا جمع شود، می‌توان تصمیم‌گیری درباره آن را به رأی عموم گذاشت؛ اما هم اکنون رئیس‌جمهوری فرانسه در نظر دارد این میزان امضا را کاهش دهد تا امکان برگزاری همه‌پرسی راحت‌تر شود.

9. مقابله با تعطیلی مدارس و بیمارستان‌ها

امانوئل ماکرون همچنین پس از اعتراض جلیقه زردها، در یکی از برنامه‌های خود اعلام کرد که اجازه تعطیلی هیچ مدرسه و بیمارستانی را تا سال ۲۰۲۲ که دوره پنج ساله ریاست‌جمهوری وی به پایان می‌رسد، نخواهد داد. او همچنین اعلام کرد از ابتدای سال تحصیلی ۲۰۱۹-۲۰۲۰ تعداد دانش‌آموزان در یک کلاس درس نباید از ۲۴ نفر فراتر رود.

10. مقابله با فرار مالیاتی

رئیس‌جمهوری فرانسه از دیوان محاسبات این کشور خواهد خواست تا با دقت تعداد افرادی را که فرار مالیاتی داشته‌اند، تخمین بزند و اقدامات مشخصی را پیشنهاد دهد. از سوی دیگر امانوئل ماکرون همچنان بر سر برخی مسائل در موضع خود باقی خواهد ماند. به نظر می‌رسد او مالیات بر ثروت را لغو نمی‌کند. برای به رسمیت شناختن رأی سفید اقدامی انجام نمی‌دهد و در سن قانونی بازنشستگی که در فرانسه ۶۲ سال تعیین شده است، تغییری نمی‌دهد.^۱

نتیجه‌گیری

امانوئل ماکرون، رئیس‌جمهور فرانسه، تنها به دلیل عملکرد خود در مسائل اقتصادی و سیاسی نیست که زیر بار فشارهای افکار عمومی قرار دارد. این افراد بر این عقیده‌اند که ماکرون بار ناکامی‌های جمهوری پنجم در فرانسه را نیز به دوش می‌کشد. با توجه به سابقه تاریخی فرانسوی‌ها در انقلاب و تغییر دادن نوع حکومت‌شان و اینکه تا کنون فرانسه ۱۵ بار قانون اساسی خود را تغییر داده است، می‌توان انتظار داشت حرکت‌های این‌چنینی در نهایت به تغییری دیگر در قانون اساسی این کشور ختم شود. جمهوری پنجم در حالی به دست

ژنرال دوگل به وجود آمد که او سعی داشت اختیارات رئیس‌جمهور را به شدت افزایش دهد. بعد از ژنرال دوگل، فرانسوی‌ها با رؤسای جمهوری روبه‌رو شدند که از دایره اختیارات خود برای کاهش آزادی‌های اقتصادی و سیاسی مردم استفاده می‌کردند و دست به اصلاح قوانین اقتصادی برای رسیدن به اقتصاد لیبرالی می‌زدند. به همین دلیل از زمان ژاک شیراک و بعد از آن در دوران سارکوزی، نیاز به تغییر قانون اساسی برای قدرت گرفتن پارلمان و بیشتر دیده شدن نظر مردم در اجرای سیاست‌ها احساس می‌شد. این بحث‌ها گرچه در دوران اعتراضات به سیاست‌های اقتصادی ژاک شیراک کم‌کم آغاز شد، اما در دوران سارکوزی به اوج خود رسید و در جنبش کنونی نیز این بحث‌ها جدیت بیشتری یافته است. حمایت احزاب چپ از انحلال مجلس و دولت و شکل‌گیری جنبش ششم نشان می‌دهد که فرانسویان به شدت دنبال محدود کردن دایره اختیارات رئیس‌جمهور و برپایی نظام نوین انتخاباتی در این کشور هستند. به همین ترتیب بحران حزب در فرانسه و بی‌اعتمادی مردم به احزاب سیاسی باعث تشدید این درخواست شده است.

اعتراضات اخیر فرانسه گرچه در اعتراض به افزایش بهای سوخت و افزایش مالیات بر بنزین و گازوئیل شروع شد، اما همه‌گیر شدن آن دلایل و ریشه‌های دیگری دارد که برای شناخت و فهم عمیق آنها باید از فهم متعارف و فضای رسانه‌ای که گاه نوعی گمراهی و فریبندگی برای فهم مسئله ایجاد می‌کند، فراتر رفت. دلیل این مدعا هم این است که با عقب‌نشینی بی‌سابقه دولت از مواضع خود مبنی بر افزایش مالیات بر سوخت، اعتراض‌ها نه تنها فروکش نکرده، بلکه رادیکال‌تر شده و مواردی نظیر بازتوزیع ثروت، افزایش حقوق، حقوق بازنشستگی، افزایش حمایت‌های اجتماعی و افزایش حداقل دستمزد به ۱۸۰۰ یورو و حتی درخواست تغییر قانون اساسی، استعفای مکرون و خروج از اتحادیه اروپا نیز به مطالبات معترضین اضافه شده است.

ریشه این اعتراض‌ها را باید در تقابل روح اقتصاد سوسیالیستی فرانسه با سیاست‌های نئولیبرالی اتحادیه اروپا و نخبگان حاکم جست‌وجو کرد. این روند که از سال ۱۹۸۳ با سیاست‌های اقتصاد ریاضتی فرانسوا میتران آغاز شد، تا کنون تداوم یافته است. در طول چهار دهه گذشته همه دولت‌های فرانسه کم و بیش به سمت آزادسازی اقتصادی گام برداشته‌اند و مردم فرانسه روز به روز شاهد فرسایش حمایت‌های اجتماعی و آب رفتن دولت رفاه بوده‌اند.

همه این موارد به تدریج نگرانی‌های اقتصادی طبقه متوسط و کارگری فرانسه را تشدید کرد و باعث شد تا مردم فرانسه متقاعد شوند نخبگان سیاسی اعم از چپ و راست از منافع ثروتمندان محافظت می‌کنند و به رفاه شهروندان عادی توجهی ندارند. موفقیت ماکرون نتیجه این سرخوردگی سیاسی در فرانسه بود. بسیاری از مردم فرانسه به ماکرون به عنوان منجی و نجات‌دهنده خود از نخبگان سیاسی سنتی می‌نگریستند، اما سیاست‌های ماکرون در دو سال گذشته طرفدارانش را متقاعد کرد که ژست اصلاح‌طلبانه او چیزی جز یک فریب نبود و همین خشم گسترده و ناامیدی مردم از سیاست ماکرون باعث گسترش سریع اعتراض جلیقه زردها و رادیکال شدن آن شد.

علت تداوم شورش‌ها پس از عقب‌نشینی دولت این است که عامل واقعی این اعتراضات افزایش مالیات سوخت‌های فسیلی نبود. افزایش مالیات سوخت بهانه‌ای برای شعله‌ور شدن آتش زیر خاکستر نارضایتی عمومی در فرانسه از سیاست‌های ماکرون و عمل نکردن وی به وعده‌هایش بود. مردم فرانسه که به وعده‌های ماکرون در زمینه تغییر چهره سیاست فرانسه، ایجاد شغل‌های بیشتر و بهبود معیشت‌شان دل بسته بودند، امروزه بیش از پیش دچار سرخوردگی شده‌اند و خود را بازنده یک رقابت نابرابر در برابر اقلیت و الیگارشی حاکم می‌بینند که نگرانی‌های اجتماعی و اقتصادی آنها را درک نمی‌کند و نمی‌تواند راه‌حل واقعی و عملی برای برون‌رفت از وضعیت فعلی‌شان ارائه کند.

سیاست‌های ماکرون دقیقاً تداوم همان سیاست‌های نئولیبرالی است که پیشینیان‌ش از سال‌های ۱۹۸۰ آغاز کردند که فقیران را فقیرتر و ثروتمندان را ثروتمند می‌کند. اقدامات و وعده‌های دولت ماکرون نظیر افزایش ۱۰۰ یورویی دستمزدها و حذف مالیات بر درآمدهای زیر ۲۰۰۰ یورو شاید بخشی از معترضین را که خواسته‌های صنفی دارند خانه‌نشین کند و شعله‌های آتش منازعات را در کوتاه‌مدت فرو بنشانند، اما تا زمانی که سیاست‌های نخبگان حاکم و اتحادیه اروپا بر خلاف سنت قوی سوسیالیستی در فرانسه ادامه دارد، شاهد بازتولید این جنبش‌ها در فرانسه خواهیم بود.

این اعتراضات شورشی علیه نئولیبرالیسم و سرمایه‌داری افسارگسیخته هستند که هر ساله افراد بیشتری را زیر چرخ‌های بی‌رحم خود له می‌کند. شورش گرسنگانی که به سختی یک وعده غذا برای خوردن دارند و سرمای طاقت‌فرسایی را به دلیل ناتوانی در پرداخت قبوض گاز تحمل می‌کنند. شورش زاغه‌نشین‌های فرانسوی که کیلومترها دورتر از بلوارها و

بازارهای لوکس فرانسوی به دنبال لقمه نانی برای بقا هستند. چرخه بازتولید این اعتراضات و اعتصابات متوقف نخواهد شد مگر آنکه نخبگان حاکم بر فرانسه متعهد به تغییرات بنیادین در نحوه اداره این کشور شوند.

جلیقه زردها، جنبشی که فضای سیاسی موجود در اروپا را متأثر کرده، حاصل فشاری ساختاری است که نظام سرمایه‌داری در همه حوزه‌ها بر جامعه وارد کرده است. طبق آمارها در سال ۲۰۱۷ بیش از ۸۷ درصد قراردادهای کار در فرانسه موقت و حدود ۳۰ درصد روزانه بوده است. این گرایش ساختاری به تحمیل ناامنی شغلی، به افزایش هزینه‌های زندگی و به کاهش توان و قدرت نیروی کار برای هر گونه مبادله سیاسی حتی اصلاحی با دولت سرمایه‌داری منجر شده است.

مانند بسیاری از اعتراضات و انفجارات اجتماعی در عصر حاضر، این جنبش نیز رهبری مشخصی ندارد؛ یک صدای بازنمایی‌کننده و یک نیروی پیشینی که محقق‌کننده خواست جنبش طی مسیر باشد، وجود ندارد و یک جنبش ناهمگون است. سازماندهی جلیقه زردها از طریق اینترنت و شبکه‌های مجازی صورت می‌گیرد و نقطه شروع آن به آوریل ۲۰۱۸ برمی‌گردد که فردی در صفحه فیس‌بوک از شهروندان خواست طوماری را در اعتراض به افزایش مالیات بر سوخت امضا کنند.

منابع و مأخذ

۱. کتاب‌ها و مقالات

- بندالی، ذکریا و گالا کبج، اختلافات ایدئولوژیک در جنبش جلیقه زردها، ۲۰۱۹.
- پوپ کین، جرمی، تاریخ مدرن فرانسه، ۲۰۲۰.
- تورلی، استیو، کتاب خیزش، ۲۰۱۹.
- لیلی، میشل، «جنبش جلیقه زرد، علل و پیامدهای آن»، Polémia، ۲۰۱۹.
- محمدی، منوچهر، «چرا انقلاب فرانسه از بین رفت و انقلاب اسلامی ماندگار شد؟»، خبرگزاری مشرق.
- منشور مطالبات جلیقه زردها
- نوربخش، سید نادر، فصلنامه مطالعات راهبردی جهان اسلام، س ۱۹، ش ۷۵، پاییز ۱۳۹۷.

۲. مصاحبه‌ها

- مصاحبه مرتضی سامان‌پور با س. ر.، منتقد و فعال سیاسی فمینیست
- مصاحبه نگارنده مقاله با لسلی وارن، تحلیلگر فرانسوی

۳. سایت‌های اینترنتی

- هادی، حسن، «فرانسه سوسیالیست یا سرمایه‌داری؟»، روزنامه اعتماد، ش ۴۲۵۲، دوشنبه ۱۹ آذر ۱۳۹۷، قابل دسترسی در: <https://www.magiran.com/article/3845112>
- نامدار وندایی، سالار، «جنبش جلیقه زردهای فرانسه؛ ریشه‌ها و روندها»، قابل دسترسی در: <https://www.yjc.ir/fa/news/7187551>
- پژوهش خبرگزاری جمهوری اسلامی، «فرانسه کانون جنبش ضد سرمایه‌داری افسارگسیخته»، ۳۰ دی ۱۳۹۷، قابل دسترسی در: <https://www.irna.ir/news/83177125>
- هرسنی، صلاح‌الدین، «انقلاب فرانسه و جمهوری‌های پنج‌گانه»، قابل دسترسی در: <http://s-harsani.blogfa.com/post/95>
- صادقی، رسول، «بررسی مقایسه‌ای انقلاب اسلامی ایران با دو انقلاب فرانسه و آمریکا»، اندیشکده مطالعات راهبردی تبیین، قابل دسترسی در: <http://tabyincenter.ir/24080>
- مشرق، «نسبت جلیقه زردها و ملی‌گرایی»، قابل دسترسی در: <https://www.mashregnews.ir/news/919681>
- امیری، سروش، «علل و پیامدهای جنبش جلیقه زردها در فرانسه»، دانشگاه علوم انتظامی امین، قابل دسترسی در: <https://www.iribnews.ir/009i9a>
- شوقی، بهار، «جلیقه زرد»های فرانسه چه کسانی هستند و چرا اعتراض می‌کنند؟»، یورو نیوز، قابل دسترسی در: <https://farsi.euronews.com/>

- اکوان، ثمانه، «اعتراضات فرانسه و زمینه‌چینی برای جمهوری ششم»، قابل دسترسی در:
<http://ekvanjournalist.com/yellow-vests-france/>.

- باشگاه خبرنگاران جوان، «جنبش اعتراضی جلیقه‌زدها چگونه شکل گرفت؟»، ۴ آبان ۱۳۹۸، قابل دسترسی در: www.yjc.ir/fa/news/7118036.

- مرادی، عبدالله، «نظام سرمایه‌داری غرب رو به اضمحلال است»، قابل دسترسی در:
<https://www.yjc.ir/00TxPW>.

- سامان‌پور، مرتضی، «جلیقه زردها و بحران دموکراسی لیبرال: جنبشی به سوی الغای فلاکت»، قابل دسترسی در:

http://pdf.kaargaah.net/088_Interview_with_S-R_on_Yellow-Vests_by_MSamanpour.pdf

- نظرسنجی ایفوپ، «فردریک دبی»، قابل دسترسی در: www.irna.ir/news/83620289.